

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งการประชาสัมพันธ์จะเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร สร้างความเข้าใจกับประชาชนก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี เกิดการยอมรับ และให้ความร่วมมือสนับสนุน (กรมประชาสัมพันธ์ . 2545 : 2)

จะเห็นได้ว่าการประชาสัมพันธ์เป็นงานที่สำคัญยิ่งต่อทุกองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรนั้น ๆ บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ ดังจะได้บัญญัติ พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะกรรมการบริหารสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน วันจันทร์ที่ 24 มีนาคม 2523 เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ดังนี้

“...การประชาสัมพันธ์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน หรือให้ประชาชนเข้าใจสัมพันธ์กันและงานกิจการต่าง ๆ ก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์เกือบทังนั้น ถ้าทุกคนตั้งใจทำให้ประโยชน์แก่ส่วนรวม ก็เชื่อได้ว่าส่วนรวมจะอยู่เย็นเป็นสุข...”

(กรมประชาสัมพันธ์ . 2543 :2)

จากที่ได้กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการประชาสัมพันธ์ ได้เข้ามามีส่วนช่วยผลักดันให้งานและกิจการต่าง ๆ ขององค์กรประสบความสำเร็จ ด้านการท่องเที่ยวก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์เข้ามาสนับสนุนเช่นกัน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญเป็นที่ยอมรับของนานาชาติอารยะประเทศทั่วโลก โดยถือว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นั้น เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละประเทศที่มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวพร้อม ก็จะนำรายได้เข้าประเทศจำนวนมากไม่ม้อยกว่ารายได้อื่น ๆ และยังกระจายรายได้ที่เกิดขึ้นไปยังภาคธุรกิจต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เช่น โรงแรม ธุรกิจด้านการบริการ ธุรกิจที่พักอาศัยตามสถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร ธุรกิจด้านการขายของที่ระลึก ตลอดจนกิจการที่ต่อเนื่อง เช่น การขนส่ง การสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ในแต่ละประเทศต่างได้ทุ่มงบประมาณมหาศาล เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวของตนเป็นที่รู้จักมีผู้นิยมไปท่องเที่ยว

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศซึ่งประเทศเป็นจำนวนมาก หลายหมื่นล้านบาท และนับเป็นรายได้อันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ การหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค เมื่อเกิดการเดินทางการท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาความเจริญก็จะไปถึงภูมินาคนั้น ๆ ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างกว้างขวาง เป็นการสร้างรายได้สู่ประชาชนอย่างจริงจัง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยระยะ 3 ปี (2545-2549) (กัลยา โสภรัตน์มณีและอารัก บุญชัย .2546:10) มีเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) รวมทั้งได้มีกำหนดพันธกิจ ในการพัฒนาและยกระดับมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับมาตรฐานโลก (World Class Destination)

นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลสรุปไว้ว่า การท่องเที่ยว คือ หนทางสำคัญของการนำรายได้กระแสนเงินเข้าสู่ประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของ การบริการ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการและการท่องเที่ยว และการยกระดับ ความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยวโดยเร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาค ทั้งทางด้านตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว ในแต่ละภาคของประเทศไทย ต้องมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือ ได้ กลอง อีสาน ซึ่งต่างก็มีการแข่งขัน ประชาสัมพันธ์ออกไปสู่วงกว้างทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่จะทำให้เงินตราไหลเข้าประเทศ การแข่งขันเชิงการประชาสัมพันธ์และการตลาด จึงมีการแข่งขันกันอย่างสูงทั้งการประชาสัมพันธ์ภายในประเทศ ละการประชาสัมพันธ์ในต่างประเทศ เพื่อแย่งชิงตลาดและลูกค้าจากทั่วภูมิภาคของโลก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย . 2544 : 33)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งกำลังได้รับความนิยมอยู่สูง ทั้งในระดับนานาชาติและในประเทศไทย ซึ่งในประเทศไทยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความตื่นตัวไม่น้อยไปกว่าประเทศอื่น

สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในปัจจุบัน กำลังได้รับการตอบสนองจากนักท่องเที่ยวทั้งคนไทย และต่างประเทศ ซึ่งตื่นตัวกับกระแสการรณรงค์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (WORLD TOURISM ORGANIZATION ; WTO) ซึ่งรณรงค์ส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มุ่งเข้าไปกับเรื่องนี้มากขึ้น ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหารายได้

ให้กับประเทศในระดับที่น่าพอใจปีละหลายหมื่นล้านบาท โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทภูเขา ทะเล น้ำตก โบราณสถาน โบราณวัตถุ แต่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ยังมีข้อจำกัดคือจะต้องได้รับการดูแลและศึกษาอัตราการรองรับได้ของแต่ละพื้นที่ หากเข้าชมเป็นจำนวนมากเกินกว่าสถานที่ จะรองรับได้ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติโดยรอบบริเวณนั้น ซึ่งรัฐบาลจะต้องหามาตรการและแนวทางป้องกันที่ชัดเจนต่อไป ที่รัฐบาลจะต้องส่งเสริมให้มากที่สุดคือ ความเข้มแข็งด้านองค์ความรู้ของคนในท้องถิ่นด้านการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นจุดขายที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่แวะเข้าไป รวมถึงอสังหาริมทรัพย์ที่เข้มแข็ง แจ่มใสในการเป็นเจ้าบ้าน การต้อนรับที่มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่เอาโรคเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ลักษณะดังกล่าวกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทชุมชนชาวเขา ชุมชนชาวเล ชุมชนเฉพาะเช่น เขาวราช รัฐบาลได้เผยแพร่ให้ทั่วโลกรับรู้โดยเน้นการโฆษณาประชาสัมพันธ์และการจัดสร้างทีมงานประสานระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่นให้รับรู้การพัฒนาไปในแนวทางเดียวกัน มากกว่าที่จะให้ส่วนกลางเดินลำหน้าไปก่อนแล้วให้ชุมชนเจ้าของพื้นที่มาเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ภายหลัง รัฐบาลจะพยายามใช้เครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเครื่องมือทางการสื่อสารทั้งโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อประเภทต่าง ๆ เข้ามาร่วมนำเสนอเป็นชิ้นงานโฆษณาประชาสัมพันธ์ ปลุกจิตสำนึกชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องตลอดแผนงาน (สมศักดิ์ เทพสุทิน, 2545 :36)

บริเวณเทือกเขาพระ - เขาสูงอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ มีทรัพยากรมีค่าอนันต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหินแกรนิตสีชมพู หินสีดำ และสิมรกต จึงเป็นที่สนใจของผู้ประกอบกิจการเหมืองแร่ที่จะเข้ามาขอประทานบัตร พระครูวาปีปทุมรักษ์ (ปัจจุบันได้เลื่อนสมณะศักดิ์ขึ้นเป็น เจ้าคุณพระนิภากร โสภณ) เจ้าคณะอำเภอหนองบัว และประชาชนชาวหนองบัวได้คัดค้านมิให้ ทางการออกประทานบัตรให้ผู้ขออนุญาตประกอบกิจการเหมืองแร่ เพื่ออนุรักษ์บริเวณป่าเทือกเขาพระ - เขาสูง ให้เป็นผืนป่าเพื่อเป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ต่อมาพระครูวาปีปทุมรักษ์ ได้ทูลเกล้าถวายฎีกาคอสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อขอให้ทรงรับ “โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมบริเวณเทือกเขาพระอำเภอหนองบัว” ซึ่งเป็นชื่อขณะนั้นไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ซึ่งเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2539 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงรับโครงการดังกล่าวไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยทรงมีพระประสงค์ เพื่อให้มีการฟื้นฟูสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งน้ำตลอดปี สนองพระราชปณิธานที่จะพลิกฟื้นคืนชีพ คืนป่าให้แผ่นดิน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวง ต่อชาวอำเภอหนองบัว (เอกสาร โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ บริเวณเทือกเขาพระ . 2539 : 25)

ผลจากการวิจัยและพัฒนา รูปแบบมาตรฐานคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ของ สมภพ เจริญนุท และคณะ พบว่า อำเภอหนองบัวมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้ง ทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมจัดเป็น แหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะมีพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่น มีสัตว์ป่าบ้างแต่จำนวนน้อย มีแร่ธาตุที่มีค่าประกอบด้วยแร่บิซมิท หินแกรนิตสีชมพู พร้อมกับมีวัฒนธรรมพื้นฐานโดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านและการจุดค้นพบโบราณวัตถุอายุ 1,500 – 2,500 ปี แต่พบปัญหาเช่น ปัญหาขยะ การมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ การรักษาความปลอดภัย การบริหารจัดการ การตลาด และการทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ

ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งใจที่ศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนบริเวณเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ รูปแบบดังกล่าวจะเป็นกลไกแห่งการนำความประทับใจ และภาพลักษณ์ที่ดีบอกกล่าวชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ รูปแบบการประชาสัมพันธ์จะเป็นเครื่องมือที่จะสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างหน่วยงานกับประชาชน ให้เกิดความสนใจเกิดการยอมรับให้ความร่วมมือและสนับสนุน การจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์จึงต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสนับสนุน โดยเฉพาะการใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบรรลุผลและมีประสิทธิภาพ การจะมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวได้ จำเป็นจะต้องอาศัยการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับท้องถิ่น เป็นไปตามหลักวิชาการ ความยั่งยืนก็จะเกิดตามมา

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 เป็นขั้นตอนของเนื้อหา ศึกษาปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน โดยสำรวจปัญหาการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน บริเวณเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 เป็นขั้นตอนการสร้างรูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน บริเวณเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มี 2 ช่วง

ช่วงที่ 1

ขั้นสำรวจปัญหาการรับข่าวสารการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 361 คน

กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชน สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน และองค์กร ซึ่งทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์รวม 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ช่วงที่ 1 ปัญหาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน เขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว นครสวรรค์

ช่วงที่ 2 รูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน เขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว นครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึงแผนภาพ แบบแผนที่มีกระบวนการ และวิธีการตามอุทกศาสตร์ที่จะดำเนินการให้บรรลุผลต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การกึ่งหนึ่งของสถาบันที่จำเป็นต้องกระทำอย่างมีแบบแผน และต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถาบันกับกลุ่มประชาชนทั้งภายในและประชาชนภายนอกสถาบัน ให้มีความรู้ความเข้าใจ และให้การสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน ทำ

ให้การดำเนินงานของสถาบันบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยประจําชาติ เป็นแนว
บรรทัดฐาน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ
วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพื้นที่ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
หรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัด
การอย่างดีเยี่ยม เพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย
ธุรกิจท่องเที่ยวควรมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม
ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสมโดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียง
พอ

เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เทือกเขาพระ – เขาสูง เป็น
พื้นที่ราบระหว่างเขา ที่ราบเชิงเขาสลับกับที่เนิน มีภูเขาน้อยใหญ่ตั้งกระจายในพื้นที่ มีเอกลักษณ์ที่
โดดเด่นได้แก่หินแกรนิตสีชมพู แหล่งวัดอุโบสถ อ่างเก็บน้ำ ป่าดงลาน ระบบนิเวศของพันธุ์ไม้
และสัตว์ป่าหายาก

ประโยชน์ที่ได้รับ

ในการวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ ประโยชน์ที่ได้รับมีดังนี้

1. ได้รับทราบปัญหาการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเทือกเขาพระ –
เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์เพื่อนำไปสร้างรูปแบบการ ประชาสัมพันธ์
2. ได้รู้รูปแบบการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืนเทือกเขาพระ - เขา
สูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์เป็นแม่แบบในการปฏิบัติการประชาสัมพันธ์